

Gemeentelijke bos- en natuurterreinen helpen bij maatschappelijke opgaven: wees klimaatslim

Uw bos- en natuurterreinen - een zeer waardevol bezit

U en uw gemeente zijn rijker dan u denkt! Want u bezit een waardevol instrument om een flink aantal beleidsdoelen te verwezenlijken: uw bossen, natuurterreinen en landschapselementen zoals bosjes en houtwallen. Voor beleidsdoelen rondom klimaat, beperking van CO₂ uitstoot, droogte of juist wateroverlast, de inzet van duurzame energie en de regionale energievoorziening kunt u uw bossen en natuurterreinen slim inzetten. VBNE en het Natuurnetwerk Gemeenten vertellen u hoe, met de focus op bossen.

Wat zijn de maatschappelijke opgaven?
Wat leveren bossen aan oplossingen?
Hoe dragen bossen bij aan CO₂-doelen?
Hoe benut ik bossen optimaal?
Wat kan ik als gemeente doen?
Waar kan ik terecht voor vragen?

Voor welke maatschappelijke opgaven staan gemeenten?

U krijgt als gemeentelijk bestuurder veel op uw bord. Het klimaatakkoord met CO₂-doelen, de landelijke bossenstrategie, regionale energiestrategieën, opwekking van duurzame energie. Maar ook ons veranderende klimaat dat voor heftigere buien en meer drogere perioden zorgt. Het gevolg; een verminderende grondwatervoorraad waardoor natuurgebieden verdrogen en agrariërs in de knel komen. Pittige beleidsopgaven waar uw burgers ook van alles van vinden.

Een goed bos-en natuurbeheer gaat u daarbij helpen. We noemen dat: klimaatslim.

Wat leveren bossen aan oplossingen?

Uw bossen dragen op vele manieren bij aan het oplossen van maatschappelijke opgaven. We noemen dit ook wel de ecosysteemdiensten van het bos, deze kunt u benoemen en klimaatslim inzetten:

Recreatie: Bossen zijn favoriete recreatiegebieden voor uw inwoners en toeristen.

Economie: Bossen en bomen faciliteren horecabedrijven en verblijfsrecreatie. Wonen in en naast het groen vertaalt zich in hogere WOZ-waarden.

Biodiversiteit: Die is in bossen gemiddeld al hoog, en kan eenvoudig worden verbeterd.

Houtopbrengst: Bossen leveren de biobased grondstof hout, waarmee ook een deel van de beheerkosten kan worden terugverdiend.

CO₂-vastlegging/klimaatmitigatie: Bomen halen CO₂ uit de lucht, en slaan dit op in hout en bodem.

Fijnstofafvang: bomen vangen fijnstof en leggen het vast.

Hittestressreductie: Bomen leveren schaduw en koelen de lucht. Dit wordt met name in stedelijk gebied steeds belangrijker.

Waterbeheer/klimaatadaptatie/drinkwatervoorziening: Bomen en bossen verbeteren de infiltratie van regenwater, houden water lang vast in de bodem, zuiveren het en geven het geleidelijk af aan de grondwatervoorraad en aan oppervlaktewateren.

Hoe dragen bossen bij aan CO₂-doelen?

In het klimaatakkoord is veel gerekend met en op de inzet bossen en bomen aan additionele CO₂-vastlegging.

Bijvoorbeeld:

- Aanleg nieuw bos (waaronder houtwallen en landschapselementen): in de eerste 10 jaar gemiddeld 4,6 ton CO₂/hectare/jaar, en daarna toenemend tot het dubbele.
- Revitalisering van bestaande bossen: afhankelijk van soort bos en maatregelen: in de eerste 10 jaar tenminste 1,7 ton/hectare/jaar additioneel, eveneens toenemend tot het dubbele.

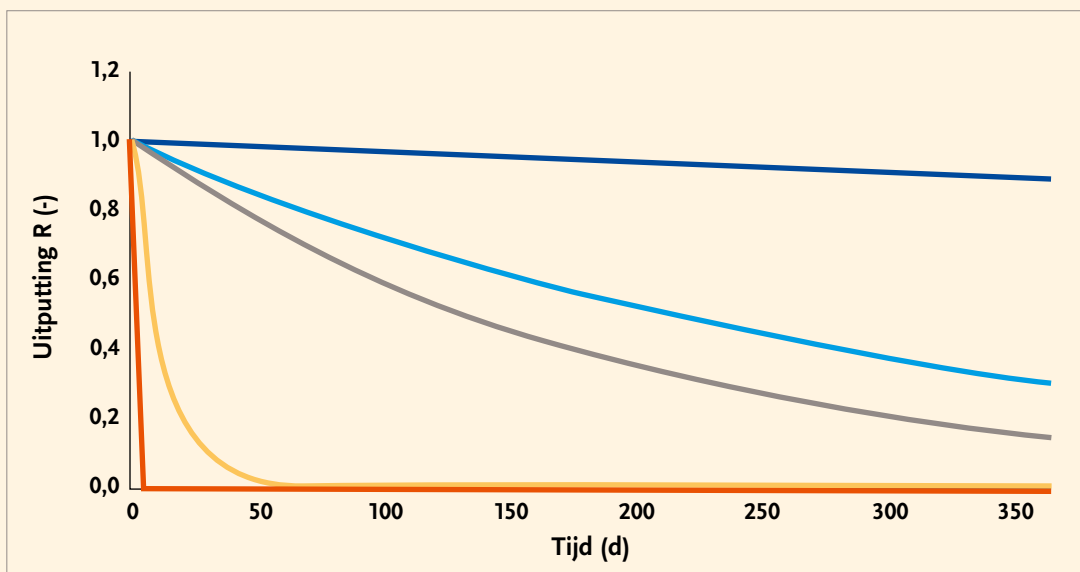
Zie voor meer voorbeelden de [factsheets klimaatslim bossen en natuurbeheer](#).

Aanleg en revitalisering van bos draagt zowel bij aan klimaatadaptatie (aanpassing) als aan klimaatmitigatie (verandering voorkomen). En dat naast de andere ecosysteemdiensten: meerdere vliegen in één klap!

Hoe benut ik bossen optimaal?

Om optimaal te profiteren van uw bezit aan bosareaal is instandhouding en goed beheer cruciaal. Veel bossen zijn namelijk in matige conditie. Ze zijn eenzijdig qua samenstelling, en jarenlange verdroging en stikstofoverschotten hebben -met name op de zandgronden- geleid tot verarmde en verzuurde bosbodems. Natuurlijke verjonging blijft achterwege en het bosesysteem verarmt. Die verminderde vitaliteit zorgt ervoor dat bos veel minder CO₂ vasthoudt dan mogelijk is.

U kunt als 'bosgemeente' hier relatief gemakkelijk kansen benutten: bestaande bossen revitaliseren en zo mogelijk uw bosareaal uitbreiden. Zorg voor een topfit areaal!

Figuur: Uitputtingsverloop van de gemiddelde grondwateraanvulling (R) als fractie van de grondwateraanvulling in zes voorbeeldgebieden met wezenlijk verschillende drainagekenmerken. Deze figuur laat zien dat de bossen op de Veluwe, de Utrechtse Heuvelrug en op de Stippelberg (gemeente Gemert-Bakel) zorgen voor een lange nalevering aan het grondwater, in vergelijking met intensief of extensief gedraineerde landbouwpercelen. Bron: De waarde van natuur voor de watervoorziening (KWR, 2019)

- Veluwe
- Utrechtse Heuvelrug
- Intensief gedraineerd perceel
- Stippelberg
- Extensief gedraineerd perceel

Urgentie – pak de kans en neem de lead!

Voor de grote klimaat- en energie-opgaven gaan Rijk en provincies zeker bij u aankloppen. Wilt u als gemeente de regie in eigen hand houden? Ga dan nu concreet aan de slag; u kunt nu nog scoren als early mover en het publicitaire voordeel daarvan pakken. Weet u verzekerd van volgers; de VNG staat in het klimaatakkoord voor uitbreiding van het bosareaal met 1% per jaar en ook de bossenstrategie focust op 10% uitbreiding in 2030. Uw inzet loont!

Waar kan ik terecht voor vragen?

Veel informatie zit in de gereedschapskist klimaatslim bos- en natuurbeheer, die ook voor u is ontwikkeld: <https://www.vbne.nl/klimaatslimbosennatuurbeheer>. Hier vindt u ook eerder genoemde factsheets.

Verdere adviezen kunt u krijgen bij het Natuurnetwerk Gemeenten. Wij laten ons ondersteunen door de VBNE (Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren) waarvan u via het Natuurnetwerk Gemeenten lid bent. Vanzelfsprekend is de VNG beschikbaar en ook kunt u terecht bij de Waterschappen, waar in het algemeen bestuur vertegenwoordigers zitten namens de bos- en natuurterreineigenaren, dus ook namens u.

In heel Nederland zijn de Bosgroepen (bosgroepen.nl) actief, die voor een groot aantal gemeenten bossen beheren. Zij hebben veel ervaring met klimaatslim bosbeheer en kunnen u adviseren en ondersteunen in de aanpak.

Wat kan ik als gemeente doen?

- Draag het meervoudige belang van bossen uit. Zorg dat uw inwoners weten wat de waarde van hun gemeentelijk bezit is.
- Investeer in bestaande bossen. Zet middelen op de begroting voor revitalisering van bos.
- Compenseer bomenkap direct en ruimhartig, of het nu is voor natuurontwikkeling of voor bebouwing. Zorg dat u voor de geplande kap al terrein beschikbaar hebt waar nieuwe bomen geplant kunnen worden. Dit geldt uiteraard niet voor regulier bosbeheer, dat voorziet altijd in nieuwe aanplant of verjonging.
- Combineer waar mogelijk nieuw bos met andere functies, zoals nieuwe zon- en windparken. Denk hierbij ook aan landbouwgrond: Er zijn inmiddels tientallen groepen burgers en boeren die experimenteren met voedselbossen en agroforestry (landbouw met bomen). Iedere boom telt!
- Zoek naar wat kan binnen uw gemeentegrenzen, en betrek daarbij ambtenaren en inwoners. Is er geen plek voor nieuw bos, zet dan in op kwaliteitsverbetering in bestaand bos. Neem bij woningbouw of de aanleg van zon- of windenergie de uitbreiding van bossen mee in de planvorming. Integratie van opgaven (o.a. wonen, energie, klimaat, water, biodiversiteit) biedt uitgelezen kansen.

De uitwerking van het klimaatakkoord en de bossenstrategie gaat nieuw instrumentarium opleveren; blijf actueel via www.vbne.nl/klimaatslimbosennatuurbeheer

Contact

Natuurnetwerk Gemeenten:
info@natuurnetwerkgemeenten.nl / 06-31978590
m.brunsveld@vbne.nl

Wie zitten er namens uw gemeente (www.natuurnetwerk-gemeenten.nl) in het algemeen bestuur van het waterschap waar u onder valt? Zie deze [link](#).

Opgesteld door het Natuurnetwerk Gemeenten in opdracht van het bestuur:

Antoon Splinter, wethouder gemeente Bergen (L)
Bart Jaspers Fajier, wethouder gemeente Ommen
Marije Storteboom, wethouder gemeente Nunspeet
Cor Vervoort, wethouder gemeente Venray
Harrie Brouwers, ambtenaar gemeente Bergeijk